

Manók márpedig léteznek. Nézzünk csak körül. Épp ott szalad egy az Önök háta mögött. Ne forduljanak meg, megállt. Mintha szobor lenne. De ne dőljünk be neki, csináljunk úgy, mintha nem történt volna semmi. Ott tartottam, hogy manók márpedig léteznek.

90 Csendes Toll

A BARVÁJOKRA VÁRVA

Nem hiszem, hogy ezek a manók, ezek a barvájok csupán egy amatőr uszadékfafestő képzetetének a

játékai lennének. Nem hiszem, hogy Kopi Mundi Zoltán fantáziaszüleményei elintézhetőek lennének annyival, hogy egy outsider, autodidakta művész készítette őket. Tudjuk, hogy ezek a jelzők magukban hordanak egyfajta értékítéletet, ami nem éppen pozitív kicsengésű. Nézzünk rá ezekre a naivnak nevezett műtárgyakra, amit egy naivnak nevezett festő készített. Élnek, működnek, hatnak. És nem ez lenne-e a legtöbb, amit egy *igazi* művész elérhet? Gondoljunk a nagy, nagyon naiv festőre, aki 101 évvel ezelőtt született és Csontváry néven hagyott nyomot maga után a világunkban. Elhivatottságát óvatosan őrületségnek nevezték sokan, őrületségét bátran nevezték elhivatottnak egyesek. Mintha nem lenne mindegy. (Úgyis a mű a lényeg, ami elkészült.)

Kopi Mundi Zoltán nem zárandokolta be a világot, mint Csontváry K. T., hogy megtalálja témáit, hanem hagyta, hogy az idő, a Nagy Folyó, amit éppen Dunának hívtak elé sodorja, vesse azt uszadékfák formájában. Neki nem maradt más feladata, csak felismerni a „lehetőséget” az alaktalan fákban-gyökerekben. Kiszabadítani az elvarázsolt lényt, a manót. A barvajt. A baromira vájt fülű manókat. Várni tehát rájuk türelmesen a létezés partján, hazavinni, megmenteni őket és megtörni a varázslatot színekkel, ecsetekkel. Teremteni.

Mielőtt fellélegeznénk, felsóhajtanánk megértve, hogy milyen egyszerű dolog is ez, ne felejtsük, hogy mindehhez óriási bátorság és belső szabadság kell. Majdnem az örület határát súroló bátorság és szabadság. És nemes, elég nagy naivitás. „Alapvető, hogy az örület minden mély művészeti megnyilvánulásnak immanens eleme” – hangoztatja az olasz szürrealista-metafizikus festő, Giogo de Chirico. És tegyük hozzá mestere, Schopenhauer gondolatát idézve, hogy ez örület (Kopi Mundi esetében nevezzük bolondságnak, bolondosságnak) egészen más, mint a patológiai értelemben vett téboly. Noha ismerünk olyan alkotókat is, akik megpróbálták ezt a két határt összemenni.

A naivitáshoz térnék vissza, ami egyfajta letisztult egyszerűségként jelenik meg ezeken a manósobrokon. Vidámság, boldogság. Meri vállalni a gyerekség

egyszerű gesztusát, vissza tud jutni abba az állapotba. Mert nem gyűjtött-e bármelyikünk tő-, folyó- vagy tengerpartokon a víz ereje által különlegesre koptatott fákat, kavicsokat. Vannak rendkívüli helyzetek, amik előhozzák belőlünk ezt az állapotot. Titokban mind visszavágyódunk a gyerekkor alkímijába. Derek Jarman filmrendezőnél 1986-ban HIV-fertőzöttséget állapítottak meg, amire válaszként Dél-Angliában egy tengerparti telket vásárolt. A tengerparton talált uszadékfából és hajókötelekből építette, rendezte be kertjét. Nem könnyű megértenünk ezeket a gesztusokat. Ahogy Tolnai Ottó is írja „egyáltalán nem könnyű”. Györgydeák György festőbarátunk kapcsán, aki „a balaton mellett élt közvetlen / izgalmas installációkat készített / egy kis hajót mutatott például / nem mondta de egyértelmű volt / noé bárkájáról van szó”. A bárka uszadékfából készült, a fedélzetén mindenféle funkciótlannak tűnő apróság kapott helyet: gyufaszál, sliccgomb stb. mellett még egy furcsaság, egy rinocéroszbőr-darabka. Enélkül nem tudta volna vízre bocsátani a bárkát, meséli Ottó egy rinocérosz-gondozónak (akit Jász Attilának hívnak). A váratlan dolgok ereje mindig elkápráztat bennünket, de ez nem a meglepetés szándékával készült, a balatoni festő nyilván pontosan válaszolna nekünk, ha megkérdeznénk, ha még élne, miért volt nélkülözhetetlen a rinocéroszbőr-darabka.

91

Végezetül jól nézzünk körbe, jegyezzük meg, hol állnak kedvenc manószobraink, barvájaink. És milyen pozíciót foglalnak el. Most csukjuk be a szemünket, hadd mozogjanak addig kedvükre, ahogy szeretnének. Várjunk egy kicsit csendben. Fél percig legalább. Jó, most újra kinyithatjuk a szemüket, és vizsgáljuk meg a kiválasztott barvájt. Ott van-e, ahol legutoljára láttuk, vagy esetleg megmozdult-e, más pozícióban van-e a keze, lába, orra vagy éppen a baromira vajt füle?

Kopi Mundi Zoltán nem magányos őrült, aki megtalálta a kivezető ösvényt a labirintusból és a kapuőrrel elhitei, hogy amit csinál, az művészet, így nyugodtan kísértálhat a többiek közé. A művészet nevű indián törzsben számtalan hasonló fazont ismerünk, az egyiket Gulácsynak hívták, és egy Naconxypán nevű álomvilágban érezte otthon magát. A másik zenésznek álcázva magát az ószirmi kódexet írja, zenéli, rajzolja folyton. Kovács Gáborján még jelen időben működik. Kopi Mundi Zoltán újabb barvájaira sajnos már hiába várunk. Ne fedjük hát végezetül az alexandriai költő, Konsztantinosz Kavafisz felvetését:

S most - vajon barvájok nélkül mi lesz velünk?

Ők mégiscsak megoldás voltak valahogy...

(Kopi Mundi Zoltán Emlékkiállítás, Átkelő Galéria, 2020.02.07.)